

110. Erek metnin revizyonu faaliyetine yönelik çeviri eylemi kuramı temelinde bir değerlendirme

Serhat ARSLAN¹

APA: Arslan, S. (2022). Erek metnin revizyonu faaliyetine yönelik çeviri eylemi kuramı temelinde bir değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 1808-1820. DOI: 10.29000/rumelide.1222077.

Öz

Bu çalışmanın konusu revizyon faaliyetinin çeviri alanı bağlamındaki doğası, kapsamı, öğeleri ve ilgili sorunlarından oluşmaktadır. Revizyon konusu, çeviribilim alanında göz ardı edilmekle beraber, çeviri sürecinin önemli yapı taşlarından biridir. Zira revizyon faaliyeti, çeviri eyleminin ilk ortaya çıktığı zamanlardan beri uygulanan çeviri sürecinin doğal bir aşamasıdır. Bu sebeple revizyon faaliyetini, çeviri faaliyetinden bağımsız olarak ele almak mümkün değildir. Aynı şekilde revizör, tıpkı çevirmen gibi ilgili çeviri sürecine yönelik yeterliliğe ve erek metne yönelik edinçlere sahip olmalıdır. Dolayısıyla revizyon faaliyetini anlamlandırabilmek için çeviri eyleminin doğasını ve niteliğini tam anlamıyla kavramak gerekmektedir. Bu çalışmada revizyon faaliyeti, Justa Holz-Mänttari'nin *Çeviri Eylemi Kuramı* temelinde değerlendirilmekte ve bu yaklaşımdan hareketle çeviri sürecinde ve/veya akabinde gerçekleştirilen revizyon faaliyetleri, çeviri eylemi çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu amaç doğrultusunda önce revizyon eyleminin doğası ve niteliği incelenmiş, akabinde bu faaliyetin gerçekleştirilmesi bakımından revizörün konumu ve görevi belirlenmiş, revizyon faaliyeti ile bağlantılı sorunlara değindikten sonra da ideal bir revizyon eyleminin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği hususunda tespitlerde bulunulmuştur. Çeviri eylemi ile örtüşen bir niteliğe sahip revizyon faaliyeti, çok yönlü ve karmaşık bir yapıdan oluşmaktadır. Bu sebeple revizyon faaliyetinin sınırlarını belirlemek güçtür. Zira revizyon faaliyeti, bir düzeltme işlemi ve kalite kontrolünden çok daha fazlasıdır. Ayrıca her bir erek metin oluşturma süreci, diğer farklı süreçlerden benzersiz olacağından, revizörün konumunu belirlemek de sorun teşkil etmektedir. Bu doğrultuda alandaki mevcut sorunlara çözüm sunabilmek için revizyon faaliyetini tek yönlü bir biçimde değil, aksine faaliyeti çeviri sürecinin doğasını da gözетerek bütüncül manada ele alarak değerlendirmek gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Revizyon, Holz-Mänttari, revizör, çeviri, iş bölümü

An assessment based on the theory of translatorial action for the revision of the target text

Abstract

The subject of this study consists of the nature, scope, elements and related problems of the revision activity in the context of the translation field. Although the subject of revision is ignored in the field of translation studies, it is one of the important building blocks of the translation process. Because the revision activity is a natural phase of the translation process, that has been implemented since the first time the translation act emerged. For this reason, it is not possible to consider the revision activity independent from the translation activity. Likewise, the reviser, like the translator, should

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu (Bingöl, Türkiye), serhatarslan@bingol.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7914-0721 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 09.11.2022-kabul tarihi: 20.12.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1222077]

have the competence for the relevant translation process and the competencies for the target text. Therefore, in order to make sense of the revision activity, it is necessary to fully grasp the nature and characteristic of the translation act. In this study, the revision activity is evaluated on the basis of Justa Holz-Mänttär's *theory of translatorial action*, and based on this approach, the revision activities carried out during and/or after the translation are handled within the framework of the translation action. For this purpose, firstly the nature and characteristic of the revision action was examined, then the position and duty of the reviser was determined in terms of the realization of this activity, and determinations were made about how an ideal revision action should be carried out after addressing the problems related to the revision activity. The revision activity, which has a quality that overlaps with the translation action, has a multifaceted and complex structure. For this reason, it is difficult to determine the limits of revision activity. Because revision activity is much more than a correction process and quality control. It is also problematic to determine the position of the reviser, as each target text creation process will be unique from other different processes. In this direction, it is thought that it is necessary to evaluate the revision activity not in a one-way manner, but in a holistic sense, taking into account the nature of the translation process, in order to offer solutions to the existing problems in the field.

Keywords: Revision, Holz-Mänttär, reviser, translation, division of work

Giriş

Revizyon eylemi, yalnızca çeviri faaliyetinin doğasında bulunan bir etkinlik olmamakla birlikte, belli bir amaç doğrultusunda üretilmiş her türlü metnin gereksinim duyduğu bir çalışma ve eylemdir. Bu bağlamda revizyon eyleminin, üretilmiş her metnin doğasında yer aldığını savunmak yanlış olmaz. Örneğin herhangi bir beyaz eşya için üretilen ve son kullanıcıların satın aldıkları ürünü nasıl kullanmaları ve/veya nasıl kullanmamaları gerektiği ile ilgili hususların yer aldığı -salt ilgili cihaza dair yönergelere yönelik bilgi sunularını içeren basit nitelikteki- "kullanım kılavuzlarının" hazırlanma süreçlerinde de revizyon eyleminin gerçekleştirilmesi doğal bir zorunluluktur.

Yukarıda belirtilen "kullanım kılavuzu" metni örneğinde bile metnin ortaya çıkış amacı göz önüne alındığında, oluşturulan metnin işlevinin yerine getirilebilmesi sürecinde metin kaynaklı bir eksiklik veya hataların bulunması kabul edilebilir bir durum değildir. Zira aksi bir durumda metin, yüklendiği işlevi gerçekleştirmez ve böylelikle erek metin, amaçlanan işlevden saparak karışıklık, yanlış anlaşılma, belirsizlik gibi sonuçlara sebep olabilmektedir. Böyle bir durumda, erek metnin işlevini getirmesi bir yana, örneğin söz konusu cihazın işlerliğinin zarar görmesi bile kaçınılmazdır. Bu yüzden revizyon eylemi, çeşitli sebeplerden ötürü ortaya çıkabilecek üretim kazalarının engellenmesi amacıyla gerek metnin üretim sürecinde gerek metnin üretimi sonrasında her zaman gerçekleştirilecek/ gerçekleştirilmesi gereken temel eylemlerdendir.

Kullanım kılavuzu örneğinde bile karşımıza çıkan bu husus, her türlü erek metnin üretim süreci ve sonrasında geçerlidir. Diğer taraftan revizyon eylemi, yalnızca hata kontrolünden ibaret bir faaliyet değildir; zira üretilmiş bir erek metnin zaman içerisinde içinde barındırdığı bilgi sunuları bağlamında güncellenmesine gerek duyulabilir. Güncelliğini kaybeden söz konusu bilgi sunuları açısından, hem iç (metni üreten) hem de dış (hedef kitle) faktörler tarafından bir revizyon süreci gerçekleştirilebilir. Ayrıca bilgi sunuları üzerinde, zaman gibi çeşitli faktörlerin temelinde yine güncelleme amacıyla erek metinde bilgi sunusuna yönelik "ekleme" gibi çeşitli işlemler uygulanabilir. Bu tarz örneklere çeviri alanında sıkça karşılaşmaktayız.

Bu noktada kavramsal açıdan bazı hususların altını çizmek yerinde olacaktır. Yukarıda belirtildiği üzere, revizyon tek tip bir işleme karşılık gelmez. Bir yönüyle “hata kontrolü” anlamını taşıırken diğer taraftan önceden ortaya konmuş bir erek metnin “güncellenmesi”, “eksiklerin giderilmesi” ve “erek kültüre uyumunun sağlanması” gibi işlemler de revizyon kapsamında değerlendirilebilir. Söz konusu işlemlerin detaylı bir biçimde ele alınarak sınırlarının belirlenmesi, çalışmamızın çerçevesini aştığından ötürü, yukarıda belirtilen revizyon işlemleri çalışmamızın ileriki kısımlarında örnekler düzeyinde ele alınacaktır.

Her türde metnin üretilme sürecinde revizyon eylemine gereksinim duyulduğu hatırlanacak olursa, çeviri eylemi vasıtasıyla üretilen -her alanda ve her türde gerçekleşebilecek- erek metinlerin oluşturulma sürecinde de revizyon eyleminin mevcut olması elbette kaçınılmazdır. Revizyon eyleminin asıl amacı erek metnin işlevini yerine getirmesini sağlamasıdır. Üretilen her bir kaynak metin, hedef kitleye yönelik bir işlev amaçlar ve bu amaç doğrultusunda üretilmişlerdir. Bu bakımdan kaynak metindeki işlevin, erek kültürde de sürdürülmesi gerekir. Dolayısıyla söz konusu işlevlerin yerine getirilmesini amaçlayan revizyon faaliyetinin, çeviri eylemi kadar eskilere dayanan bir eylem türü olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Çalışmamız çerçevesinde, öncelikle çeviri eyleminin birçok katılımcının işbölümü çerçevesinde görev üstlendiği karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ortaya koyan Justa Holz-Mänttari'nin *Çeviri Eylemi Kuramı* temelinde, revizyon faaliyeti, doğası ile niteliği açısından ele alınacak; akabinde revizyon faaliyeti hakkında görüşlerini ve tespitlerini ortaya koyan çeviribilim araştırmacılarının görüşleri ele alınacak ve ortaya çıkan sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirilmeye çalışılarak revizyon faaliyetine yönelik değerlendirmelerde bulunulacaktır.

1. Revizyon faaliyeti ile ilgili temel hususlar

Çeviri faaliyeti kadar eskilere dayanan revizyon faaliyeti konusunda kavramsal açıdan bir kargaşa söz konusudur. Mevcut olan böyle bir kavramsal sorunun en büyük temeli, revizyon eyleminin sınırlarının tam olarak belirlenememesidir. Örneğin Künzli (2014: 6), “özrevizyon ve yabancı revizyon” (*Selbst- und Fremdrevision*) kavramlarının arasındaki temel farkı ele alan çalışmasında, söz konusu iki kavram arasında ayırım yapmanın zor olduğunu belirtir. Zira ona göre, özrevizyon eylemi sürekli gerçekleştirilebilecek bir eylemken yabancı revizyon ise ancak çeviri sürecinin tamamlanmasında kendini gösteren bir eylem türüdür. Künzli'nin “özrevizyon ve yabancı revizyon” (*Selbst- und Fremdrevision*) kavramları arasında net bir ayırımın zor olduğunu belirtmesi haklı bir tespittir. Zira çalışmasında “*Fremdrevision*” olarak belirttiği yabancı revizyon eylemi, örneğin bölümlere ayrılmış bir çeviri sürecinde bölümler arası gerçekleştirilebilecek; yabancı revizyon eylemini gerçekleştirenin kişisel tercihlerine bağlı yönlenebilecek bir eylemdir. Bu noktada her bir farklı çeviri sürecinde, revizyon eylemi özelinde her bir erek metinde farklı nitelikteki yöntemler tercih edilebilir.

Revizyon faaliyetini çeviri faaliyeti bağlamında düşünürsek her iki eylemi de kendi içerisinde yönetsel ve işlevsel açılardan belli bir tutarlılık/uyumluluk çerçevesinde ele almamız gerekmektedir. Zira revizyon eylemi, çeviri eyleminin her aşamasında gerçekleşebilir. Çeviri eyleminin her aşamasında gerçekleştirilecek böyle bir revizyon eylemini ele alırken çeviri eyleminin doğasını göz önünde bulundurmak yerinde olacaktır.

Tıpkı çeviri faaliyetinin yapısına paralellik gösteren revizyon faaliyetinin doğasını daha iyi anlayabilmemiz için, kanımızca çeviri eyleminin nitelik ve sınırlarını, Justa Holz-Mänttari'nin çeviri

eylemi kuramında betimlendiği şekliyle ele almak faydalı ve uygun olacaktır. Zira Holz-Mänttär, çeviri eylemini “iş birliğine dayalı” faaliyetler bütünü olarak kabul eder; bu iş birliği nosyonu, revizyon faaliyetini açıklama hususunda da oldukça yol gösterici niteliktedir.

Holz-Mänttär’in uygulama sahasında sürekli kendini gösteren, yeni bir çeviri anlayışının temellerini oluşturan ve bu bağlamda günümüz çeviri etkinliğine kılavuzluk eden, 1984 yılında ortaya koyduğu “*Translatorisches Handeln (Çeviri Eylemi Kuramı)*” başlıklı çalışmasında, “çeviri eylemi kuramı” vasıtasıyla, iş bölümüne dayalı toplumlarda yaşayan bireylerin, çeviri eylemini iş birliği yetenekleriyle beraber yürüttüklerini savunur. Başka bir deyişle ona göre çeviri eylemi, birbirini tamamlayan öznel arası iletişimsel davranışlar bütünüdür. Çeviri süreci, yalnızca çevirmenin bireysel olarak gerçekteşireceği/gerçekteşirmesi gerektiği bir eylem alanı değildir. Böyle bir süreçte iş bölümü söz konusudur ve bir uzman olarak çevirmen de diğer katılımcılar (*Aktant*) ile çeviri eylemini tamamlamak durumundadır (1984: 7-8). Çeviri eyleminin merkezinde uzman niteliğinde çevirmen bulunmasına rağmen, eylemler bütünü içerisinde işveren ve revizör gibi diğer katılımcıların mevcut olması, eylemin doğası gereğidir. Diğer taraftan çeviri sürecini yalnızca “diğer bir dile aktarım süreci” olarak görmeyen Holz-Mänttär’e göre, çeviri sürecinde bütün katılımcıların üstlendikleri sosyal roller çerçevesinde birçok eylem eř zamanlı ve/veya arka arkaya gerçekteşirilir (1984: 29-67).

Yukarıda Holz-Mänttär tarafından niteliği ve sınırları belirlenen çeviri eylemi göz önünde bulundurulduğunda, bu eylem dahilinde birden fazla katılımcının rol üstlendiğini ve yine çeviri faaliyetinin kendi içerisinde karmaşık bir yapıya sahip olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Yalnızca “salt bir aktarım süreci” olarak ele alınmaması gereken çeviri eylemi, böylelikle geniş sınırlara sahip bir faaliyet durumundadır. Ancak içinde bulunduğumuz her bir (çeviri) üretim sürecini ele aldığımızda, her bir eylemin kendine özgü bir çerçeveye sahip olduğu savunulabilir. Bu bakımdan çeviri eyleminin süreci dahilinde ve/veya sonrasında gerçekteşirilen revizyon işleminin sınırlarını belirlemek de güç bir durum haline gelecektir.

Kimi çeviri eylemlerinde revizyon süreci, çeviri süreci dahilinde gerçekteşirilirken; kimi revizyon eylemleri de çeviri sürecinin tamamlanmasının ardından kendini gösterir. Kimi erek metnin revizyonu, çeviri eylemini gerçekteşiren çevirmenler tarafından yerine getirilirken; kimi metinler için de revizör rolünü üstlenen bir çeviri eylemi katılımcısı tarafından söz konusu görev gerçekteşirilir. Böylelikle revizyon faaliyetindeki yönlemsel açıdan söz konusu olan karmaşa, varlığını korur; zira tıpkı kaynak metnin revizyon eylemine gereksinim duyması gibi, erek metinlerde de böyle bir ihtiyaç sürekli ortaya çıkar.

Bir nevi “kendiliğinden” ve/veya çeviri sürecinin “doğal akışında” gelişen -ve hatta kimi durumlarda böyle bir eyleme bile başvurulmayan- revizyon sürecini net bir biçimde ayırmak ve tanımlamak, teorik açıdan belirlemek hayli güçtür. Zira erek kültürde gerçekteşirilecek çeviri eyleminin revizyon süreci her bir erek metin özelinde farklı olacağından, genel olarak düşünüldüğünde revizyon eyleminin örnekleri de bu doğrultuda sayısız olacaktır. Çalışmamızda ise revizyon faaliyeti, teorik yönden incelemeye tabi tutulacak ve revizyon faaliyetini çalışmalarıda ele alan araştırmacıların görüşlerinden hareketle çeşitli örneklerle değerlendirilecektir.

Chakhachiro (2005: 225), Bartan, Çetiner ve Çekçi (2019: 178), Yi-yi Shih (2006: 295) ve Künzli’nin (2007a: 42) çalışmaları çerçevesinde vurguladıkları gibi, “revizyon” konusu, çeviribilim çalışmalarıda göz ardı edilmiş konulardan biridir; onlara göre, “yeniden çeviri” konusu revizyon faaliyeti konusundan çok daha fazla ele alınmaktadır. Yazarların vurguladıkları böyle bir durum, kanaatimizce yukarıda

belirtilen revizyon faaliyetinin, -yeniden çeviri konusunun aksine- doğasındaki karmaşık yapıdan ve nitelikleri ile sınırlarındaki değişkenlik ve belirsizlikten kaynaklanmaktadır.

Revizyon eylemi bütününde mevcut olan karmaşanın varlığı, söz konusu eyleme yol gösterecek, dolayısıyla revize eyleminde görev üstlenen bir katılımcıya yönelik talimatlar bütününe oluşturacak herhangi bir “yönergenin” mevcut olmaması da yukarıda belirtilen sorunları destekleyen bir diğer nokta olarak göze çarpmaktadır. Revize faaliyeti bütününde ortaya henüz kon(a)mamış bir yönergenin, revizyon alanındaki mevcut sorunlara muhtemel bir çözüm sunma ihtimali de böylelikle kendiliğinden kaybolmaktadır.

Böyle bir yönerge eksikliğinin, çalışmasında revizyon konusunda “sorunlar üreten” bir yapıya dönüştürdüğünü vurgulayan Ko, erek metinde gerçekleştirilecek revizyon eyleminde, hükmün kimde olduğunun belirlenmemesi ve dolayısıyla bilinmemesi ile söz konusu görevi kimin nasıl bir şekilde icra edeceğinin belli olmadığını vurgular. Bu sorunun ancak bir yönerge çerçevesinde aşılabileceğini savunan yazar, böyle bir eksikliği olumsuz manada eleştirmektedir. Söz konusu böyle bir talimat eksikliği sebebiyle, revizyon süreci öznel ve keyfi bir hale gelecek ve böylelikle revizyon sürecinde alınacak kararların denetimini de işlevsiz hale getirecektir. İşverenlerin her durumda gereksinimlerinin değişebilmesi sebebiyle de genel bir yönergenin oluşturulması mümkün değildir (2011: 133).

İçinde yaşadığımız teknoloji çağında meydana gelen baş döndürücü gelişmelere paralel olarak metin üretimi artmış ve metinlerin geniş kitlelere ulaşması daha da mümkün hale gelmiştir. Kaynak metin üretiminin arttığı böyle bir ortamda, çeviri eylemi de bu doğrultuda artacak; artan çeviri faaliyetleri ile revizyon eylemi de doğal olarak belirgin ve daha yoğun bir biçimde kendini gösterecektir. Kanımızca yukarıda da belirtilen revizyon eyleminin sınırlarının belirlenmesi ve bütüncül anlamda ele alınmasının güçlüğü ve revizyon faaliyetinin giderek artan karmaşık yapısı, önümüzdeki süreçte çeviribilim alanında daha net bir biçimde tartışılacaktır.

2. Revizyon faaliyetinde revizörün konumu ve işlevi

Çok aşamalı ve çok katmanlı bir yapıya sahip revizyon eyleminin üstlenicisi olan revizörlerin konumları da net bir biçimde sabit ve belirlenmiş değildir. Revizörler, doğası gereği her alanda sınırsız nitelikte gerçekleştirilen çeviri faaliyetleri neticesinde, revizyon eyleminde kimi zaman görünür kimi zaman da görünmez bir şekilde görevlerini sürdürürken; gerçekleştirilen kimi çeviri eylemlerinde de revizörlere görev düşmemekte ve/veya görev verilmemektedir. Böyle bir durumda çok katmanlı bir çeviri sürecinin revizyon aşamasının yerine getirilmesi görevi çevirmenlere -zaman zaman da dışarıdan başka bir katılımcıya, yani bir revizöre- düşebilmektedir. Bu bağlamda Mossop, revizörleri metinleri düzelten hem bir “bekçi” hem de “dil terapisti” olarak görevlerini yerine getiren birer katılımcı olarak tanımlayarak metinleri daha iyi hale getirdiklerini belirtmektedir (2014: 18).

Yukarıda belirtilen olasılıklar içerisinde, revizyon eylemi görevinin çevirmenin kendisine de düşebileceği görülmektedir. Çeviri sürecinde uzman nitelikte merkezi konumda görevlerini sürdüren çevirmenlerin ürettikleri metni revizyon etmeleri durumunda, üstlendikleri görevi layığıyla gerçekleştirip gerçekleştirilememeleri biçimleri bireysel beceri ve yöntemlerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Böyle bir durumda söz konusu çevirmenlerin, her ne kadar çeviri eyleminde bir uzman olarak görevini sürdürseler de gerçekleştirdikleri revizyon eyleminin işlevini sağlama konusundaki yeterliliği sorgulanabilir. Zira bu aşamada çevirmenlerin kişisel tasarrufları ön planda olacaktır.

Yukarıda tartışılan durumu rastgele bir seçimle tespit edilen eser çevirileri vasıtasıyla somut bir biçimde ortaya koymak mümkündür. Seçilebilecek başka eserlerde de görülebileceği üzere, örneğin Fyodor Mihayloviç Dostoyevski'nin Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nda Nihal Yalaza Taluy çevirisiyle basılan *Yeraltından Notlar* (2019) isimli eserinde revizyon eylemini gerçekleştiren katılımcı, "düzelti" ayrımıyla eserin künyesine eklenmiştir. Eserdeki söz konusu eylemi, Müge Karalom'un gerçekleştirdiğini ve revizörün de görünür nitelikte olduğunu net bir şekilde görebilmekteyiz. Diğer taraftan Amin Maalouf'un Yapı Kredi Yayınları'nda Ali Berkay çevirisiyle basılan *Empedokles'in Dostları* (2021) isimli eserinde revizyon eylemini gerçekleştiren katılımcı, yine "düzelti" ayrımıyla eserin künyesine eklenmiştir. Burada tıpkı Dostoyevski'nin çeviri eserinde olduğu gibi, eserin revizörü (Filiz Özkan) görünür niteliktedir. Revizörün yine görünür nitelikte olduğu başka bir örneği, Hermann Hesse'nin Can Yayınları'nda Kâmuran Şipal çevirisiyle basılan *Siddharta* (2008) eserinde görebilmekteyiz. Söz konusu eserde de revizyon eylemini gerçekleştiren Fulya Tükel, "düzelti" ayrımıyla görünür niteliktedir.

Çeviri faaliyetlerinde revizyon eyleminin kimi zaman görünür kimi zaman da görünmez bir biçimde gerçekleştirildiği, çalışmamız çerçevesinde belirtilmişti. Revizörün çeviri eylemi bütününde görev üstlenmediği ve/veya revizörün ortaya konulmuş erek metinde görünmemesinin örnekleri de mevcuttur. Örneğin, Jack London'ın İlya Yayınları'nda Necdet Öz çevirisiyle basılan (2003) *Deniz Kurdu* eseri ile Franz Kafka'nın Athena Yayınları'nda İlknur Altun çevirisiyle basılan *Dönüşüm* (2010) eserinde revize eylemini gerçekleştiren bir katılımcının varlığına rastlanılmamaktadır. Böylelikle yayınevleri vasıtasıyla gerçekleştirilen her çeviri eyleminde, revizyon eyleminin aynı şekilde ve yöntemde gerçekleştirilmediği net bir biçimde anlaşılmaktadır. Üstelik yukarıda belirttiğimiz ihtimallere ek olarak, ilgili yayınevinin kendi tasarrufu ve kararı neticesinde hiçbir şekilde revizyon faaliyetine yönelik bir girişimde bulunmamaları da ihtimal dahilindedir. Böylece "görünür revizör", "görünmez revizör" ve "revizyonsuz çeviri süreci" olmak üzere üç durum söz konusudur. Bahsi geçen durumlar ise yayınevlerinin yayın politikası, revizörlerin kişisel tasarrufları ve izledikleri çalışma prensiplerinin farklılıkları çerçevesinde açıklanabilir.

3. Revizyon faaliyetinin karmaşık yapısı ve ilgili sorunlar

Çok katmanlı ve karmaşık bir yapıya sahip ve birbirini izleyen eylemler bütünü bağlamında ele alınması gereken çeviri sürecinde üretilen/üretilmiş erek metnin revize edilmesi için tayin edilen revizörün kim olacağı sorunu ele alınması gereken ilk husustur. Zira daha önce de belirtildiği üzere revizyon eylemini gerçekleştirecek katılımcı, aynı zamanda erek metnin üreticisi -Holz-Mänttäri'nin *Çeviri Eylemi Kuramına* göre merkezi pozisyonu- konumunda bulunan çevirmenin kendisi olabilir. Diğer taraftan söz konusu katılımcı, bu eylemi gerçekleştirmek üzere tayin edilmiş, çevirmenden bağımsız bir katılımcı da olabilir. Başka bir deyişle, çeviribilim alanında revizyon üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda, "çeviri sürecinde revizyon" konusunda dikkate alınması gereken hususlar, özellikle revizyon eylemini gerçekleştirenin çevirmenin bizzat kendisinin bir özrevizör olarak çeviri sürecini tamamlayıp tamamlamadığı veya bu görevin başka bir katılımcı olarak bağımsız bir revizöre verilip verilmediği hususuyla doğrudan ilintilidir.

Künzli'nin özrevizyon (Selbstrevision) olarak tanımladığı ve sürekli gerçekleştirilebilecek bir eylem olarak açıkladığı (2014: 6) böyle bir ayrımı gerçekleştirecek/gerçekleştirmesi gereken katılımcı, erek metni üreten çevirmenin kendisidir. Çünkü erek metnin üreticisi ve aynı zamanda çeviri eylemi bütününde uzman olarak merkezi konumda bulunan çevirmen, üretiminin her aşamasında (bkz. Johnsen, 2014: 72) kendini sürekli olarak kontrol edecek ve bu doğrultuda ilerleyecektir.

Hansen ise bu bağlamda Künzli'den farklı olarak revizyon eylemini gerçekleştiren ikinci bir kişinin, başka bir deyişle süreç içerisinde kendini gösteren bir katılımcının varlığından söz eder. Ona göre, çeviri ve revizyon arasında yeterli bir mesafe bulunması gerekmektedir. Böyle bir mesafenin de korunması, her iki katılımcının arasında ortaya çıkabilecek ikilemlerin engellenmesi hususunda önemli bir işleve sahiptir. (2008: 263). Hansen'in ele aldığı bu çalışmada revizyon eyleminin her durumda gerçekleştirildiği, aynı zamanda söz konusu bu eylemi de çevirmenden bağımsız olarak başka bir katılımcının yani bir "revizörün" gerçekleştirdiği düşüncesi, çeviri faaliyetinin her bir erek metnin üretim sürecinde karmaşık ve eşsiz bir yapıya bürünmesinden ötürü, genel-geçer uygulanabilir bir nitelikte değildir. Bu düşünce bağlamında revizyon eylemini ele alındığında, eylemler bütünü içerisinde gerçekleştirilmiş/üretilmiş her erek metnin aynı niteliğe sahip olduğu neticesi kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Ancak söz konusu durumun, sayısız nitelikte erek metnin üretildiği çeviri alanında karşılık bulması da oldukça güçtür. Zira eylemler bütünü içerisinde revizyon eyleminin gündeme gelmediği durumlar da söz konusudur ve her daim böyle süreçlerin yaşanması da imkân dahilindedir.

Hansen'in çevirmen ve revizörün arasında ortaya çıkabilecek ikilemlerin engellenmesi amacıyla, gerekli bir mesafenin bulunmasına yönelik yaklaşımı da ele alınması gereken başka bir sorundur. Zira böylelikle birbirlerinden habersiz bir biçimde eylemlerini gerçekleştiren söz konusu katılımcıların iletişim kurarak üstlendikleri eylemleri gerçekleştirmelerine yönelik bir engelleme, revizyon eyleminin işlevine zarar veren önemli bir etken olarak ortaya çıkacaktır. Çünkü iş bölümü çerçevesinde gerçekleştirilecek eylemler, ancak başarılı iletişimler neticesinde hedeflenen sonuca ulaşabilirler. Aksi takdirde, Hansen'in çalışmada belirttiği durumun yaşanması söz konusu olduğunda, çevirmenin amacını yalnızca erek metne bakarak yapacağı çıkarımlarla gerçekleştirecek revizör, metnin revizyonuna yönelik alacağı kararları alırken sıkça ikileme düşebilecektir. Çevirmen ile iletişim kuramayan revizör ise, burada nihayetinde bir karar vermek durumunda olduğundan alacağı kararda erek metnin işlevini sağladığından emin de olamaz. Üstelik böyle bir süreçte, revizörün eylemini kaynak metni göz ardı ederek ve/veya -işveren tarafından- göz ardı ettirilerek salt erek metin vasıtasıyla gerçekleştirmesi, erek metnin hedeflenen işlevini sağlamaması gibi sorunları da beraberinde getirecektir. Bu nedenle böyle bir durumda, revizörün çevirmen ile her zaman iletişim içinde kalması ve revizörün erek metni, kaynak metin ile beraber ele alması en ideal erek metin üretim sürecini kendiliğinden meydana getirecektir.

Diğer taraftan Hansen'in çeviri sürecinde "bağımsız" nitelikte vurguladığı ikinci bir katılımcının varlığını sorgusuz bir biçimde kabul etmek, yine sayısız nitelikte erek metnin üretildiği çeviri eyleminin doğasına aykırı bir durumu kabul etmek anlamına gelecektir. Zira çalışmamızın ilerleyen kısımlarında da vurgulanacağı üzere, zaman kısıtlaması, maddi imkânsızlık ve işverenin kişisel tasarrufları gibi çeşitli dış etkenler neticesinde ikinci bir katılımcıya başvurmadan, kişisel tasarruflarına bırakılarak revizyon görevi çevirmenin kendisinden beklenmektedir. Çevirmenlere atfedilen "kişisel tasarruf" kapsamında çevirmenlerin revizyon eylemini uygulama yöntemleri, tıpkı bir "parmak izi" mahiyetinde olup sınırsız biçimde ve her bir çeviri eyleminde farklı nitelikte olacaktır. Bu açıdan düşünüldüğünde, revizyon faaliyetini bütüncül bir bakış açısıyla teorik bir zeminde ele almak pek mümkün görünmemektedir.

Yukarıda ele aldığımız sorunu Chakhachiro (2005: 235), Mossop (2007: 16) ve Lykke Jakobsen (2003: 73), çalışmalarında benzer doğrultuda ele almışlardır. Revizyon eylemi esas alındığında, aynı zamanda bir özrevizör olarak görev üstlenen çevirmenlerin, gerçekleştirecekleri ve/veya gerçekleştirmeye lüzum görmeyecekleri müdahaleler, çevirmenlerin şahsi metotlarına bağımlı bir yapıdadır. Yine burada kaynak metnin uzunluğu, kısalığı, işlevi, niteliği, çevirmenin kişisel alışkanlıkları ve çalışma tarzı gibi unsurlar göz önüne alındığında, revizyon eyleminin sayısız niteliği barındırdığı açıkça görülür.

İşaret edilen bu sorun, Johnsen'in çalışmasında özellikle irdelenir. Ona göre revizyon eylemi, eviri sürecinin her aşamasında gerçekleştirilebilir bir eylemdir ve revizyon görevini çevirmenin üstlendiği durumda ise, görevi üstlenen çevirmenin tecrübelerine göre farklı yönelimlerin ortaya çıkması olağan bir sonuçtur. Johnsen'a göre sözgelimi uzmanlaşma arttıķa, mikro seviyede revizyon eylemi görece daha az gerçekleştirilir ve akabinde pragmatik ve işlevsel hususlar ön plana çıkmaktadır (2014: 72).

Çevirmenlerin kişisel metotlarını da göz önünde bulundurmanız gerektiğini öne süren Mossop, çevirmenlerin eviri süreçlerini daha özerk bir yapıda sürdürmek istediklerini; böylelikle eviri eylemlerinde ortaya çıkabilecek üretim hatalarını düzeltmeye yanaşmadıkları durumların da yaşanabileceğini savunmaktadır. Ona göre, böyle bir durumun kendini gösterdiği ortamlarda da erek metnin üretimi için ayrılan zamanın kısıtlı olması gerekçeleri ile beraber erek metindeki hatalar da gözden kaçabilmektedir (2014: 118). Mossop'un savunduğu böyle bir düşüncenin, oluşturulan her erek metnin geneline mal edilmesi, tıpkı Hansen'in eviri eylemi sürecinde kesinlikle ikinci bir katılımcı olarak bir revizörün rol aldığı varsayımı gibi, birbirini tamamlayan eylemler bütünü olarak eviri eyleminin niteliğiyle örtüşmemektedir. Zira her bir eviri süreci Mossop'un betimlediği Őekliyle gerçekleştirilmemekte, bir katılımcı olarak revizörün görev almadığı eviri süreçleri de söz konusu olabilmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere revizyon eylemi hem eviri sürecinde hem de erek metnin üretiminin akabinde gerçekleştirilebilir bir eylemdir. Böylelikle revizyon eylemi, aynı zamanda eviri sürecinin bir parçası olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda Pym, çalışmasında eviri eylemi sürecinde gerçekleştirilen söz konusu revizyon eylemini "*in-draft revision (taslak revizyon)*" Şeklinde isimlendirir (2011: 86). Bu bağlamda ele alındığında, bahsi geçen revizyon türü, nihai nitelikte değildir ve her bir eviri sürecinde kendine özgü farklı bir yöntem ve niteliğe brnebilecek durumdadır; bu haliyle revizyon eylemi, eviri sürecinin her aşamasında kendini gösterebilir.

Diğer taraftan Breedveld (2002: 96), tıpkı çalışmamız çerçevesinde savunulduğu üzere, revizyon eyleminin eviri sürecinin her aşamasında (bkz. Johnsen, 2014: 72) söz konusu olabileceğini savunur. Ona göre böyle bir süreç, metin üretim sürecinin kendisidir ve yazar bu doğrultuda erek metni çıkış noktası olarak ele almaktadır. Breedveld'in revizyon eyleminin, sürecin her aşamasında olabileceği düşüncesi, rahatlıkla ileri sürülebilecek niteliktedir. Ancak onun belirttiği revizyon sürecinin erek metinden hareketle gerçekleştirildiği yargısına katılmak, söz konusu düşüncenin revizyon eyleminin doğasına aykırı bir durum teşkil etmesinden ötürü mümkün değildir. Zira ideal bağlamda gerçekleştirilecek revizyon faaliyetinde hem kaynak hem erek metnin beraber ele alınması, erek metnin ortaya çıkmasının ardından sahip olacağı işlevi açısından oldukça önemlidir.

4. İşlevsel bir revizyon faaliyetinin nitelikleri

Revizyon eylemini yalnızca bir kesitinden ele almayıp bu eylemin doğasını da gzeterек bütüncül manada ele alan araştırmacıların çalışmaları da mevcuttur. Örneğin Scocchera, çalışmasında çevirmen ve revizrlerin farklı bir biçimde davranabileceği varsayımdan hareketle, erek metinde gerçekleştirilecek bütün değişikliklerin objektif bir biçimde ele alınarak uygulanması gerektiğini ve çevirmen ile revizrlerin de bu bağlamda iletişim halinde olmaları gerektiğini savunur (2013: 145). Scocchera'nın bu bütüncül yaklaşımı, revizyon sürecinde en ideal sürecin kendiliğinden meydana gelmesine olanak tanyacaktır. Aksi takdirde iletişimsizlik nedeniyle salt erek metinden yola çıkılarak Şahsi varsayımlara dayanan revizyon uygulamaları, eviri eyleminin işlevine katkı sunamayacaktır. Ancak Brunette'e göre, çevirmen ve revizrler arasında iletişim bulunmamaktadır (2000:170). Bu ereve de iletişimsizlik

içeren revizyon eylemlerinin de yaşanabileceği söylenebilir. Böyle bir durumun gerçekleşmesi sonucunda, revize öncesi belli bir seviyeye getirilmiş işlevin kaybolması da mümkündür.

Diğer taraftan Scocchera, çalışmasında özrevizyon bağlamında erek ve kaynak metinle yapılacak bir karşılaştırmanın gerekli olmadığını savunmaktadır. Zira ona göre, söz konusu böyle bir süreç, çeviri süreci dahilinde gerçekleştirilmektedir. Aksine erek ve kaynak metnin beraber ele alınarak gerçekleştirilecek bir revizyon faaliyeti, yabancı revizyon sürecinde koşulsuz bir biçimde geçerlidir; çünkü Scocchera'ya göre ikinci bir katılımcı olarak görev alacak revizörler, çevirmenlerin hangi dayanaklara bağlı çeviri eylemlerini gerçekleştirdiklerini bilmek zorundadırlar (2013: 145).

Hansen, çalışmasında işini iyi yapan çevirmenlere karşılık, işini iyi yapmayan revizörler olabileceği gibi; tam tersi olarak işini iyi yapan revizörlere karşılık işini iyi yapmayan çevirmenlerin de söz konusu olabileceğini vurgulamaktadır. Aynı şekilde revizörlerin kendi stillerini dayatması ve gerçekleştirdikleri revize eylemlerini erek metinde net olarak gösterememe durumları, belirtilen diğer sorunlar arasında gösterilebilir (2008: 256). Hansen'in çalışmasında haklı olarak belirttiği gibi, birbirini tamamlayan iletişimsel davranışlar bütünü niteliğindeki çeviri eylemi göz önünde bulundurulduğunda, birçok katılımcının rol aldığı bir eylem bütünü ile karşılaşılır. Böyle bir süreçte iş birliği bütünü içerisinde “uzman” olarak konumlanması beklenen çevirmenin niteliği, ortaya çıkacak erek metnin kalitesini de belirlemektedir. Zira malum olacağı üzere, çeviri eylemini gerçekleştirmek için görevlendirilmiş her çevirmen alanında uzman olmayabilir ve/veya ilgili çeviri görevinde gerekli çeviri edinçlerine sahip olmayabilir. Böyle bir durumda söz konusu çevirmen işini layığıyla yap(a)mayacaktır. Zira çeviri sürecinde görevini sürdüren çevirmenin, kaynak ve erek dil edinci gibi, çeviri eylemini gerçekleştirdiği konu ile ilgili arka plan bilgisine de sahip olması gerekir. Piyasa koşulları göz önünde bulundurulduğunda maddi olanaklar, nitelikli çevirmenlere ulaşamama, zaman darlığı gibi çeşitli unsurlar neticesinde, uzman olmayan çevirmenler de görev üstlenmekte, böyle bir durumda da erek metinden beklenen işlev sağlanamamaktadır. Ayrıca değindiğimiz bu sorun, revizör kaynaklı da olabilmektedir. Uzman bir çevirmenin işlevsel çeviri anlayışı çerçevesinde ortaya koyduğu erek metnin revizyonu amacıyla görevlendirilen revizör, gerekli niteliklere sahip ol(a)mayabilir. Başka bir deyişle, yine işlevsel çeviri anlayışı bağlamında sahip olması gereken niteliklere sahip olmayan bir revizör, işlevsel nitelikteki erek metne gereken revizyon uygulamalarını gerçekleştiremez; hatta mevcut erek metnin çevirmen tarafından bir seviyeye getirilmiş işlevini kaybetmesine de sebep olabilir.

Hansen'in yukarıda betimlediği revizörlerin “kendi stillerini dayatması” sorunu, çalışmamızın önceki kısımlarında da vurgulandığı üzere, revizyon eyleminde görev üstlenen katılımcıların kişisel tasarruflarına, metotlarına ve alışkanlıklarına bağlı eylemlerini sürdürmesinden kaynaklanmaktadır. Revizyon süreci, bu bağlamda ele alındığı takdirde, revizörlerin kendi stillerini dayatması sorununun her bir çeviri faaliyetinde ortaya çıktığı düşüncesine katılmak mümkün değildir. Böyle bir durum elbette yaşanabilir; ancak böyle bir bakış açısını her bir çeviri faaliyetine özel olarak görevlendirilen revizörlerin tümüne mal etmek doğru olmaz. Zira profesyonel bir biçimde eylemlerini gerçekleştiren revizörler söz konusudur. Diğer taraftan yine çalışmamızın önceki bölümünde ele alındığı üzere, her bir çeviri sürecinde, revizyon eyleminden ve/veya bir revizörün varlığından söz etmemiz mümkün değildir; özrevizyon olarak betimlediğimiz bir süreç uygulanabilir çeviri eylemi sürecinde. Diğer taraftan yazarın, revizörlerin gerçekleştirdikleri revize eylemlerini erek metinde net olarak gösterememe sorunu, kanımızca bir sorun teşkil etmemektedir. Son tahlilde birbirini izleyen eylemlere dayalı iş bölümü çatısında gerçekleştirilen çeviri eylemi nihayetinde üretilmiş erek metinde, revizyon eyleminin izlerini ayırt etmek mümkün değildir; bu yönde yapılacak herhangi girişim de bir karşılık bulamayacaktır; zira erek okur metnin salt kendisi ile ilgilenmektedir ve erek metinde gerçekleştirilen revizyonların erek okur

için bir önemi bulunmamaktadır. Bu bağlamda revizörün gerçekleştirdiği “dokunuşlar”, “eklemeler” ve/veya “çıkarmalar” gibi revizyon işlemleri, erek metinde ayırt edici nitelikte olmayacaktır. Ancak profesyonel bir biçimde gerçekleştirilen çeviri projelerinde, revizörün kimliği belirtilerek revizörün görünürlüğü sağlanabilecektir. Böylelikle revizör ile çevirmen arasında gerçekleşen “erek metnin son haline getirilme süreci” çeviri sürecinde iş birliğinde bulunan katılımcılar arasında kalacak ve erek kitleye yansımayacaktır; bu haliyle erek metinde gerçekleşen revizyon süreci bir nevi “kapalı kutu” niteliğindedir ve erek kitleye şeffaf bir şekilde aktarılması mümkün görünmemektedir.

Çeviri sürecinde revizyon eyleminin gerçekleştirilmesinin ardından her daim bir kalitenin ortaya çıkacağını beklemek de doğru olmaz. Bu doğrultuda Künzli, revize edilen erek metin için harcanan sürenin mevcut kaliteyi bağlamadığını ve böyle bir eylemin de kesin olarak kaliteyi beraberinde getirmediğini vurgulamaktadır (2007b: 121). Karmaşık yapıdaki eylemler bütünü olan çeviri eylemindeki revizyon süreci, fazla sayıda değişkene bağımlı bir yapıdadır. Bu bağlamda Künzli'nin bu haklı düşüncesi birçok bakımdan örneklendirilebilir. Örneğin çevirmenin bir revizörle iş birliği halinde eylemini gerçekleştirmesi, ikinci bir katılımcı olarak bir revizörün söz konusu eylemde görev üstlenmesi, aynı zamanda revizörlük görevi üstlenen çevirmenin ve görevlendirilmiş revizörün uzmanlığı, işverenin çeviri projesi çerçevesinde işlevi sağlaması için revizör görevlendirme konusunda gerekli zemini hazırlaması gibi faktörler, bu doğrultuda önem arz etmektedir. Söz konusu faktörler kapsamında mevcut olabilecek herhangi bir aksaklık durumunda, üretilen erek metinden kalite beklemek zaten mümkün olmayacaktır. Örneğin uzman niteliğe sahip olmayan bir çevirmenin elinden çıkmış erek metin, her ne kadar amacına uygun ve uzman bir revizör tarafından ele alınsa da beklenen kalitenin ortaya çıkması mümkün olmayacaktır; tam tersine bir durumda da hedeflenen kalitenin oluşması mümkün değildir. Ayrıca revizyon sürecine dahil olan katılımcının, yani revizörün kişisel tavrı, eğilimi gibi faktörler de erek metni doğrudan etkileyecektir. Her bir revizörün kişisel tasarrufları nedeniyle farklı revizyon süreçleri yaşanacağından, öngörülemez sonuçların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Sayısız sonuçlardan biri olarak “revizyon eylemini gerçekleştirmiş olmak için gerçekleştirmek” amacıyla yapılan bir revizyon eyleminde, erek metindeki kalitenin düşürülmesi ve/veya kaybedilmesi imkân dahilindedir. Gereksiz müdahaleler gerçekleştirilebileceği gibi, revizyona muhtaç erek metinlere yönelik revizyon eylemini gerçekleştirmek, revizör tarafından kişisel tasarrufu neticesinde lüzumsuz olarak da görülebilir. Dolayısıyla ideal bir revizyon eylemi bağlamında sözü edilen hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

İdeal bir revizyon faaliyetinin erek metindeki işlevini sağlayabilmesi amacıyla, her ne kadar birçok katılımcının yer aldığı ve birbirini izleyen eylemler bütününde işbölümünün yaşandığı çeviri faaliyetinde merkezi konumda “uzman” niteliğinde görev üstlenen çevirmenin, ilgili çeviri faaliyetine yönelik gerekli çeviri edinçlerine sahip olması gerektiği gerçeği ortada ise, aynı şekilde ilgili çeviri faaliyetinde görev üstlenecek olan ikinci bir katılımcı olarak revizörün de tıpkı çevirmen gibi yeterliliklere ve niteliklere sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda üstlendikleri sorumluluk ve sağladıkları işlev konusunda çevirmen ile revizör arasında bir fark bulunmamaktadır.

Sonuç ve değerlendirme

Revizyon eylemi, tıpkı Holz-Mänttari'nin *Çeviri Eylemi Kuramında* da betimlediği gibi, çok katmanlı ve birbirini tamamlayan çeviri eylemi niteliğinde karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda, revizyon eylemi, çeviri eyleminin işleyişine paralellik göstermektedir. Ancak burada farklı bir durum söz konusudur, zira revizyon eylemi sürecinin sınırlarını belirlemek güçtür. Çeviri eylemi sürecinde gerçekleştirilen revizyon faaliyeti, çeviri eylemi sürecinin her aşamasında gerçekleştirilebilmektedir.

Sözelimi “revizyon faaliyeti, erek metnin üretilmesinin ardından gerçekleştirilmelidir!” şeklindeki bir ifade ve/veya anlayış, revizyon alanındaki mevcut soruna yönelik çözümün/çözümlerin sunulmasını zorlaştırmaktadır. Bu doğrultuda revizyon eyleminin sınırlarının belirlenememesi sorunu, geniş kapsamlı bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Bu çerçevede revizyon eylemini, kalite kontrolünün bir formu ve üretilmiş erek metnin olası hatalarını düzeltme amacını içeren bir eylem şeklinde düşünmemeliyiz. Zira karmaşık bir yapıya sahip böyle bir faaliyet, bir düzeltme işlemi ve/veya kalite kontrolü anlayışından daha fazlasını içermektedir.

Yalnızca erek metnin üretilme sürecinde ve/veya sonrasında kendini göstermeyen revizyon eylemi, üretilmiş/üretilecek her türden kaynak metnin oluşum sürecinde ve üretimin her aşamasında ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yine bilgi sunusu içeren bir metnin, ortaya çıktığı zamandan uzaklaştıkça bilgilerin güncellenmesi usulüyle de revizyon eylemi gerçekleştirilebilmektedir. Sınırsız olasılıklar neticesinde üretilmiş -hem kaynak hem de- erek metinlerinin revizyonu sürecinde görev üstlenen revizör sıfatındaki katılımcılar metnin üreticileri olabilirken kimi durumlarda metin üreticilerinden bağımsız başka katılımcılar da görev alabilmektedirler. Kimi durumda görünür kimi durumda da görünmez olan revizörlerin konumunu belirlemek de revizyon eyleminin karmaşık yapısı nedeniyle güçtür. Diğer taraftan revizörlerin gerçekleştirdikleri müdahalelerin “kişisel tasarruf” gibi çeşitli etkenler temelinde yapıldığı gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Başka bir deyişle revizyon faaliyeti çerçevesinde ele alınması gereken temel sorunlardan biri, revizyon eylemini gerçekleştirecek katılımcının kişisel tasarruflarının bir sonucu olarak metne “dokunuşlarının” söz konusu olmasıdır. Burada dokunuş tabiriyle kastedilen şey, revizörlerin revize etmek için ele aldıkları metinlerdeki gerçekleştirdikleri müdahalelerin niteliğidir.

Çeviri eylemini birbirini tamamlayan iletişimsel davranışlar bütünü olarak değerlendirdiğimizde, çeviri sürecini, çeviri eyleminin merkezi konumunda bulunan çevirmenin, yalnızca bireysel ve/veya bağımsız bir biçimde gerçekleştirdiği bir eylem olarak anlamamız gerekmektedir. Zira söz konusu husus, Holz-Mänttari'nin *Çeviri Eylemi Kuramı* bağlamında ele alındığında, çeviri eylemini bütünüünün doğası gereği her aşamasında iş bölümünün mevcut olduğu görülmektedir. Böyle bir eylem dahilinde, erek metnin hedeflenen işlevini sağlayabilmesi adına, birçok katılımcı ilgili çeviri faaliyeti çerçevesinde çeşitli görevler üstlenmektedir. Çeviri alanında sınırsız nitelikte ve çeşitlilikte kaynak metnin erek metne dönüştürülmesi durumu göz önüne alındığında, yine sınırsız sayıda erek metnin ortaya çıktığı rahatlıkla görülmektedir. Başka bir deyişle, her bir revizyon eylemi, üzerine kurulduğu çeviri eylemine bağlı olarak kendine özgü bir çerçeveye sahip olacaktır. Böyle bir ortamda, belli bir amaç doğrultusunda üretilecek her nevi erek metnin revizyon gereksinimi ve yöntemi de metnin türüne, durumuna ve niteliğine göre değişkenlik gösterecektir. Bu doğrultuda çeviri eyleminin kendisi ile paralellik gösteren, daha doğrusu çeviri eylemi sürecinin hem bir parçası hem de olmazsa olmazı olan revizyon eylemi, çeviri eyleminin kendisi kadar eskilere dayanan bir eylem türüdür. Zira çeviri eylemi ile revizyon eylemini birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Bu bağlamda çevirmen ile revizöre eşit nitelikte sorumluluk düşmektedir.

Diğer taraftan revizyon faaliyeti, çeviribilim çalışmalarında göz ardı edilmiş, ancak güncelliğini yitirmemiş ve bu doğrultuda çeviri alanındaki işlevi hususunda her daim güncelliğini koruyacak olan bir alandır. Zira söz konusu eylemde, alanın genişliği ve yapısının karmaşıklığından ötürü bir kargaşa söz konusudur. Bu bağlamda revizyon faaliyeti ele alındığında, yapılacak olan kısmi bir değerlendirme ve/veya bakış açısı, eylemin sınırlarını belirleme konusunda yetersiz olacaktır. Yani her bir revizyon eyleminde farklı bir ele alış biçimi ortaya çıkacağından ötürü, sayısız nitelikteki revizyon eyleminin sınırlarını belirlemek bu doğrultuda güç olacaktır. Üstelik erek metinlerde revizörlerin içinde

buldukları projede işverenin tavrı, kaynak metnin uzunluğu, kısalığı, işlevi, niteliği, çevirmenin kişisel alışkanlıkları ve çalışma tarzı gibi unsurlar doğrultusunda nasıl ve hangi mahiyette bir görev üstlendiklerinin de belirsizliği, revizyon faaliyetinin çerçevesini daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu doğrultuda örneğin yayın alanında editörlük meslek tanımının net bir şekilde belirlenmesine ve mesleğin icrasının karşılık bularak uygulanmasına karşın, revizörlük mesleğine ilişkin böyle bir ayrımın varlığından söz etmek oldukça güçtür. Bu sorunun revizyon eyleminin, çeviribilim çalışmalarında göz ardı edilmesinin gerekçelerinden birini teşkil ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Üretilen her bir kaynak metin doğrultusunda, erek metinle beraber ortaya çıkacak revizyon faaliyetinin, günümüz bilgi ve iletişim çağında gün geçtikte daha fazla bir biçimde güncelliğini arttıracakını da göz ardı etmemek gerekmektedir.

Çeviri süreci dahilinde ve/veya çeviri sürecinin ardından gerçekleştirilecek revizyon eyleminin, her durumda beraberinde erek metinde kaliteyi arttıracakını düşünmek de pek uygun değildir. Zira salt erek metinden hareketle; kişisel tasarruflar, zaman darlığı, revizörün uzmanlık durumu gibi faktörler neticesinde gerçekleştirilecek revizyon eylemleri, üretilmiş erek metne zarar da verebilecektir. Ayrıca örneğin söz konusu iş bölümünde kendisine revizörlük görevi verilmiş katılımcı, kişisel tavır olarak her durumda kendisini bir şeyleri düzeltme gereksinimi duygusu içerisinde hissederek gereksiz müdahalelerde bulunabilir. Zira gerçekleştirilen haddinden fazla müdahale, erek metnin kalitesini arttırmayacaktır; aksine böyle bir durumda belli bir denge ve ahenkte (varsaydığımız) üretilmiş erek metnin işlevi de elbette zarar görecektir. Bu sebeple yabancı revizyon eylemi için -kaynak ve erek metnin beraber ele alınması, çevirmen ve revizörün iletişim içerisinde olmaları gerektiği gibi- yöntemin yerinde uygulanması ve revizyon sürecine dahil olacak katılımcı olarak revizörün gerekli ve yeterli edince sahip olması gerekmektedir.

Kaynakça

- Bartan, Ö. Ş., Çetiner C. ve Çekçi S. O. (2019). Translation Revision in Professional Translation Companies in Turkey. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi - Journal of Translation Studies* 27, 177-200. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/913575>
- Breedveld, H. (2002). Writing and Revising Processes in Professional Translation. *Across Languages and Cultures - A Multidisciplinary Journal for Translation and Interpreting Studies* 3 (1), 91-100. <https://doi.org/10.1556/Acr.3.2002.1.7>
- Brunette, L. (2000). Towards a Terminology for Translation Quality Assessment - A Comparison of TQA Practices. *The Translator* 6 (2), 169-182. <https://doi.org/10.1080/13556509.2000.10799064>
- Chakhachiro, R. (2005). Revision for Quality. *Perspectives: Studies in Translatology*, 13 (3), 225-238. <https://doi.org/10.1080/09076760508668994>
- Dostoyevski, F. M. (2019). *Yeraltından Notlar*. Çev. Nihal Yalaza Taluy, (25. Baskı) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hansen, G. (2008). The Speck in your Brother's Eye – The Beam in your Own: Quality Management in Translation and Revision. In G. Hansen & A. Chesterman & H. Gerzymisch-Arbogast (Ed.). *Efforts and Models in Interpreting and Translation Research - A Tribute to Daniel Gile* (ss. 255-280). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Hesse, H. (2008). *Siddhartha*. Çev. Kâmuran Şipal (10. Baskı), İstanbul: Can Yayınları.
- Holz-Mänttari, J. (1984), *Translatorsches Handeln*. Helsinki: Annales Academiae Scientiarum Fennicae.
- Johnsen, Å. (2014). Revision and Cohesion in Translation. *Translation and Interpreting Studies*, 9 (1), 70-87. <https://doi.org/10.1075/tis.9.1.04joh>
- Kafka, F. (2010). *Dönüşüm*, Çev. İlknur Altun (4. Baskı). İstanbul: Athena Yayınları.

- Ko, L. (2011). Translation Checking: a View from the Translation Market. *Perspectives - Studies in Translatology*, 19 (2), 123-134. <http://dx.doi.org/10.1080/0907676X.2010.514348>
- Künzli, A. (2007a). The Ethical Dimension of Translation Revision. An Empirical Study. *The Journal of Specialised Translation*, 8, 42-56. urn:nbn:se:su:diva-9769
- Künzli, A. (2007b). Translation Revision: A Study of the Performance of Ten Professional Translators Revising a Legal Text. In Y. Gambier & M. Shlesinger & R. Stolze (Ed.). *Doubts and Directions in Translation Studies - Selected contributions from the EST Congress*, Lisbon 2004 (ss. 115-126). John Benjamins Publishing Company.
- Künzli, A. (2014). Die Übersetzungsrevision – Begriffsklärungen, Forschungsstand, Forschungsdesiderate. *trans-kom (Zeitschrift für Translation und Fachkommunikation)*, 7 (1), ss. 1-29. http://www.trans-kom.eu/bd07nr01/trans-kom_07_01_01_Kuenzli_Revision.20140606.pdf
- London, J. (2003). *Deniz Kurdu*. Çev. Necdet Öz (2. Baskı), İzmir: İlya Yayınevi.
- Lykke Jakobsen, A. (2003). Effects of Think Aloud on Translation Speed, Revision, and Segmentation. In F. Alves (Ed.). *Triangulating Translation - Perspectives in Process Oriented Research* (ss. 69-96). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Maalouf, A. (2021). *Empedokles'in Dostları*. Çev. Ali Berktaş (2. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Mossop, B. (2007). Empirical Studies of Revision: What We Know and Need to Know. *The Journal of Specialised Translation*, 8, 5-20. https://www.jostrans.org/issue08/art_mossop.pdf
- Mossop, B. (2014). *Revising and Editing for Translators* (3rd. Edition). New York: Routledge.,
- Pym, A. (2011). Translation Research Terms: a Tentative Glossary for Moments of Perplexity and Dispute. In A. Pym (Ed.). *Translation research projects 3* (ss.75-99). Tarragona: Intercultural Studies Group.
- Scocchera, G. (2013). What We Talk About When We Talk About Revision: a Critical Overview on Terminology, Professional Practices and Training, and the Case of Literary Translation Revision in Italy. *FORUM-Revue internationale d'interprétation et de traduction / International Journal of Interpretation and Translation*, 11 (2), 141-174. <https://doi.org/10.1075/forum.11.2.07sco>
- Yi-yi Shih, C. (2006). Revision from Translators' Point of View / An interview study. *TARGET-International Journal of Translation Studies*, 18 (2), 295-312. <https://doi.org/10.1075/target.18.2>